

نگاه

استمرار حافظه

کوتاه درباره آثار نیکزاد نجومی

امین شاهد

روزنامه‌نگار و پژوهشگر

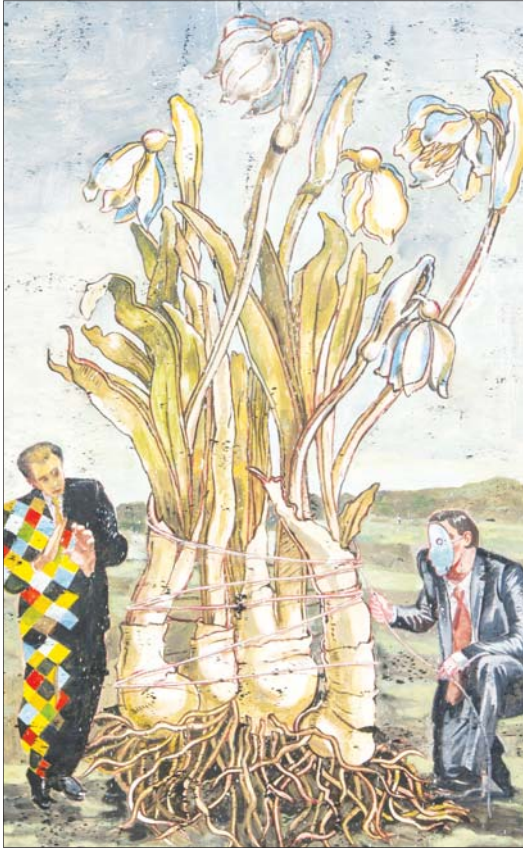
بدون شک تاریخ هنر ایران در کنار بسیاری از هنرمندان تأثیرگذار دیگر، نام نیکزاد نجومی (نیکی) را در صدر حافظه خود ثبت خواهد کرد؛ کسی که در ۸۲سالگی همچنان دغدغه‌مند و پرتلاش به مسائل روز اجتماعی، سیاسی و زیست‌محیطی واکنش نشان داده است. اگر قرار باشد حرفه‌ای بودن در هنر را تعریف کنیم، هنرمند تمام‌وقت و بدون بازنشستگی، یک هنرمند حرفه‌ای است و نیکی یک هنرمند تمام‌وقت است. آثار نیکزاد نجومی، آینه‌ای شکسته از حقیقت‌اند؛ تکه‌هایی از تاریخ، سیاست و فرهنگ که در هزارتوی رنگ‌ها و خطوط، معنایی تازه می‌جویند. این آثار توجه منتقدان را به دلیل زبان بصری جسورانه و پر از بار سیاسی خود جلب کرده است. هنر او ترکیبی از سوررئالیسم، تفسیر اجتماعی و انتقاد صریح از سیستم‌های سیاسی است. در ترکیب‌های بی‌نظیرش، انسان‌هایی با شکل‌های تحریف‌شده در پس‌زمینه‌های آشفته ظاهر می‌شوند که احساسات بی‌نظمی و مقاومت را برمی‌انگیزند و اغلب به نقد رژیم‌های سرکوبگر می‌پردازند. تکنیک در آثار نیکزاد نجومی نقش مهمی در بیان مفاهیم پیچیده و چندلایه‌ای که او دنبال می‌کند، دارد. او با بهره‌گیری از ترکیب‌های خاص، سبک‌های متنوع و انتخاب دقیق مواد و فرم، موفق به خلق آثاری شده که بیننده را به تأمل و واکنش وامی‌دارد.

یکی از مشخصه‌های بارز آثار نجومی، استفاده از عناصر هنر سنتی ایرانی (به‌ویژه مینیاتور) در کنار سبک‌های مدرن غربی است. او خطوط، ترکیب‌بندی و رنگ‌آمیزی ظریف مینیاتور ایرانی را با روش‌های جسورانه‌تر مدرنیسم، مثل رنگ‌آمیزی آثار فوویستی که بیانگر خشونت یا تضاد هستند، ترکیب می‌کند. این تلفیق را می‌توان نشان‌دهنده تلاش او برای ایجاد دیالوگ بین فرهنگ‌های مختلف دانست. نجومی در برخی از آثار خود از کلاژ استفاده می‌کند تا لایه‌های مفهومی بیشتری به اثر اضافه کند و با اینکه هنرمندان معاصر از تکنیک کلاژ کمتر استفاده می‌کنند، او با قرار دادن تصاویر و نوشته‌های چاپ‌شده و مواد مختلف در کنار هم، پیچیدگی زندگی مدرن و چندگانگی فرهنگی را که خود نیز به آن دچار است، نشان می‌دهد. این تکنیک به او اجازه می‌دهد شفاف میان سنت و مدرنیته یا واقعیت و انتزاع را نمایش دهد.

همچنین آثار نیکی نجومی اغلب بسیار دقیق طراحی شده‌اند. او به جزئیات توجه ویژه‌ای دارد، به‌ویژه در خطوط، الگوها و نقش‌مایه‌هایی که در آثارش به چشم می‌خورند. این دقت در طراحی، تأثیرگذاری بصری اثر را تقویت می‌کند و مخاطب را به تماشای دقیق‌تر فرامی‌خواند. این ویژگی نیز بازتابی از تأثیرات هنر سنتی ایرانی است که به‌دقت در جزئیات شناخته می‌شود. رنگ‌ها در آثار او بسیار متنوع و پرمعنا هستند. او از رنگ‌های زنده و قوی با هارمونی دقیق برای جلب توجه و ایجاد تأثیر احساسی استفاده می‌کند. در برخی آثار، کنتراست‌های رنگی شدید دیده می‌شود که نشان‌دهنده تضادهای موجود در موضوعات آثار هستند. مثلاً با استفاده از رنگ‌های قرمز و سیاه ممکن است به خشونت و جنگ اشاره داشته باشد یا شناخت عمیق او از خاکستری‌رنگی‌ها، فضاهای سرد و عاری از احساس را تداعی می‌کنند. یکی از نکات مهم آثار نیکی، طراحی با عناصر طنزآمیز هستند. او با افرار در فرم‌ها، تغییر در تناسبات، یا استفاده از ترکیب‌های غیرمعمول، به انتقاد از مسائل اجتماعی و سیاسی می‌پردازد. این رویکرد طنزآمیز به آثار او جذابیتی ویژه می‌بخشد و در عین حال، پیام‌های جدی را با گوشه‌وکنایه منتقل می‌کند. در برخی از آثار، نجومی از متن و نوشتار نیز برای تقویت پیام استفاده می‌کند. او ممکن است عبارات یا کلمات خاصی را در اثر بگنجاند که معنای بصری اثر را گسترش دهند یا مخاطب را به سمت تأمل بیشتر هدایت کنند؛ ترکیب شعارهای سیاسی یا نقل‌قول‌های فرهنگی در کنار تصاویر انتزاعی.

در آثار نجومی، عمق بصری بها استفاده از لایه‌های مختلف و تداخل تصاویر ایجاد می‌شود. این تکنیک نه‌تنها فضاسازی پیچیده‌ای به اثر می‌دهد، بلکه حس چندگانگی هویتی و فرهنگی را نیز به نمایش می‌گذارد.

تکنیک‌های نیکزاد نجومی بازتابی از جهان‌بینی چندبعدی اوست. او با استفاده از روش‌های متنوع و خلاقانه، آثاری خلق می‌کند که نه‌تنها زیبا و چشم‌نوازند، بلکه به‌طور عمیق به مسائل هویتی، سیاسی و اجتماعی می‌پردازند. این تنوع تکنیکی در کنار توانایی او در ترکیب فرهنگ‌های مختلف، آثارش را به نمونه‌هایی برجسته از هنر معاصر تبدیل کرده است و در مجموع می‌توان چنین گفت که طنز و کنایه، ابزارهای کلیدی نجومی برای نقد ساختارهای قدرت و بازتاب بحران‌های اجتماعی‌اند. او با تلفیق فرم و معنا، مخاطب را به تأمل در پیچیدگی‌های دنیای معاصر دعوت می‌کند.

زیست هنرمندی دور از هیاهوست

درباره نمایشگاه «آسمان گدار»؛ نمایش آثار محسن صادقیان در بنیاد لاجوردی

میتراسلطانی

جایی خواندم اثر ناتمام، ساختار درونی خود را بیش از اثر پایان‌یافته عیان می‌کند. «آسمان گدار» عنوان نمایشگاهی از آخرین مجموعه آثار محسن صادقیان است که از ۲۵ آبان‌ماه به گالری‌توری پویا آریانپور در بنیاد لاجوردی به نمایش درآمده است. این آثار که با مرگ نابهنگام هنرمند در مرداد ۱۴۰۳ ناتمام ماند، مجموعه‌ای از کوه‌ها را به نمایش می‌گذارد که با تکنیک پایه‌ماشه خاص او و با استفاده از متریال بازیافتی، شکل گرفته‌اند. همچنین چند پرده از نقاشی‌هایی با همین مضمون، کوه‌ها، مجموعه‌ای متفاوت با آثار پیشین هنرمند هستند. در کوه‌ها با آن طبیعت و وفاداری به ساختار، که ویژگی دوره‌های قبلی آثار اوست، روبه‌رو نیستیم. کوه‌ها ما را به ادراکی فراخ‌تر و قدم‌زدن در مرز مفاهیم سهیل و ممتنع فرامی‌خواند. آنها در هم‌زیستی هرروزه با منظره شکل گرفته‌اند اما بیش از آنکه منظره باشند، طبیعت بی‌جان هستند. منظره نیستند، چراکه فقط با انتخاب کادری از یک چشم‌انداز روبه‌رو نیستیم. طبیعت بی‌جان‌اند، چراکه قطعاتی هستند بیرون‌کشیده‌شده از زمینه خود که با همان دقت و وسواس همینگی محسن صادقیان تا همین چند روز پیش روی میزهای کارگاهش در معرض شیب ملایم نور روز چیده شده بودند. آنها علی‌رغم رنگ‌های زنده و جزئیات،

نگاهی به آثار مهدی راحمی در مجموعه «قطعات جاندار»

هیاهوی رنگی قطعات بی‌جان

شهرزادرویانی

شود. همچنین قراردادن سواری بر اسب در کنار گوشی موبایل به عنوان آنچه از تکنولوژی و جهان امروز می‌شناسیم، تقابلی میان میل و زیست گذشته انسان با آنچه مجبور به زندگی با آن است را پیش چشم‌مان می‌گذارد. مهدی راحمی مهارت طراحی از فیکورها را به شیوه آکسریو و در هم‌تنیده آغاز کرد و مجموعه‌های پیشین او، از جمله «باتلاق»، «ضیافت در قعر»

«مرتضی احمدنژاد» و زبان تصویری او

بلا و نعمتی به نام خاطره و حافظه

او با دست آنها را از چوب تراشیده است. یک دیدگاه محبوب آن است که هنر امروز باید سبک باشد و زود جابه‌جا شود که البته کمتر نمونه‌هایی را با این ویژگی می‌بینیم. مجسمه‌های این هنرمند خلوص و شفافیت نگاه این هنرمند را به‌خوبی نمایندگی می‌کنند. بارها گفته شده که هنرمندان خودآموخته هیچ‌گونه آشنایی و شناختی از مبانی هنرهای تجسمی مانند ترکیب‌بندی، هارمونی، رنگ‌بندی، پرسپکتیو و هاروریک عنصر لازم و غیرلازم دیگر ندارند. اما این سخن نه اندکی، بلکه بسیار به گرافه است! کافی است مجسمه‌های چوبی احمدنژاد را بنگریم تا سر کلاس درسی از ترکیب‌بندی و هارمونی بنشینیم! و هم‌زمان سادگی و خلوص را نظاره‌گر باشیم. نقاشی‌های این هنرمند نیز چنین است و در آنها موضوعاتی گوناگون، برای هنرمند تبدیل به دستاویزی شده تا بیان بدوی، ابتدایی و خالص خود را میان رنگ‌ها و خطوط نقاشی‌هایش پیدا کند و خاطره و حافظه، هم‌زمان چه بلایی است و چه نعمتی، سرچشمه هنر این هنرمند خاطرات گذشته و آرزوهاست. تصاویری که از ذهن می‌گریزند، تصاویری از دخترکی که مردی در پس‌زمینه او ایستاده یا پسرچه‌ای بر روی یک قایق در دریایی که یک ماهی در آن دیده نمی‌شود و قایقی کاغذی که در میانه خاطره و حافظه در نوسان است. تشویق حق هنرمندانی مانند احمدنژاد است و از آن بالاتر ایجاد حس اعتمادبه‌نفس در آنان. هماهنگی شکفت‌آور هنرمندان خودآموخته با زندگی و روح طبیعت و ناهماهنگی شدید هنرمندان بااصلاح حرفه‌ای

به همین دلیل، مواجه‌شدن با چیدمان نمایشگاه شوکه‌ام کرد. بله انگار واقعا هراتچه سخت و استوار است دود می‌شود و به هوا می‌رود». نمایشگاه آسمان گدار چندان شبیه محسن صادقیان نبود، ولی بسیار بیشتر شبیه بود به احساسی که ما اکنون در غیابش داریم. وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرًّا السَّحَابِ... «و کوه‌ها را بینی و آنها را ساکن انگاری و حال آنکه همانند ابر گذر می‌کنند...». این تعبیر به غایت خیال‌انگیز و عمیقاً هولناک، احساسی که نه یک اثر هنری، بلکه حضور یا غیاب جانی می‌تواند برانگیزد. نمی‌دانم سرنوشت آن تابوت‌های منحصربه‌فرد چه شد، ولی برای من یکی از جذاب‌ترین ایزه‌هایی بودند که از یک هنرمند ایرانی دیده‌ام. اشکالی خودبسنده، اصیل و نو در تاریخ هنری که از صدها سال پیش در پی راهی برای نجاتیدن در قاب معمول بود. و نکته آخر که برای همه کسانی که محسن صادقیان را می‌شناختند آشناست و در پرده‌های نقاشی این نمایشگاه به‌وضوح دیده می‌شود، زیست هنرمندی دور از هیاهوست. در تعریف ویکی‌پدیای «دن» آمده است: مکتبی در مذهب بودایی که در دوران تانگ در چین پدیدار شده و تأکید فراوانی بر تفکر لحظه به لحظه و ژرف‌نگری به ماهیت اشیا، جانداران و... به وسیله تجربه مستقیم دارد.

شوق

کتاب تجسمی

نمایشگاه نقاشی‌های عبدی اسبقی و رونمایی کتابی درباره آثارش از «ایهام و ایهام» رونمایی خواهد شد

رویداد «ایهام و ایهام» با رونمایی از کتابی درباره زندگی عبدی اسبقی از نشر تالار هنر و نمایش آثاری از این هنرمند در روز جمعه دوم آذر، در گالری آرت‌بیشن برگزار می‌شود. این نمایشگاه با ارائه آثاری متأخر از عبدی اسبقی به همراه برگزاری رونمایی و جشن امضای کتابی درباره زندگی و آثار او به تالیف حسین گنجی در گالری آرت‌بیشن برپا می‌شود. در این رویداد که با حضور اهالی فرهنگ و هنر برگزار خواهد شد، مسیر حرفه‌ای و اثرگذاری عبدی اسبقی از بستر متن و نقاشی به نمایش گذاشته خواهد شد.

عبدی اسبقی، هنرمند نقاش متولد سال ۱۳۳۵ در تهران است. او پس از تحصیل در حوزه ریاضیات، به هنر علاقه‌مند شد. او همچنین دارای مدرک نقاشی و تاریخ هنر از آکادمی زنگار است. اسبقی اولین نمایشگاه انفرادی خود را در گالری سیحون در سال ۱۳۷۰ برگزار کرد. او همراه با چیره‌دستی‌اش، تخیل و نیروی خلاقه زیادی دارد که در هم‌نشینی این دو با هم هنرش شکلی عالی گرفته و به کمال مطلوب ذهن و آرمان او نزدیک می‌شود. بسیاری از آثار این نمایشگاه برگرفته از کتاب پیش‌رو است و تاکنون به نمایش درنیا‌مده‌اند. کتاب «ایهام و ایهام» از نشر سالار هنر، دومین همکاری این انتشارات با حسین گنجی، پژوهشگر هنری به شمار می‌آید. گنجی در بیانیه این نمایشگاه نوشته

است: «به میدان کشیدن عناصر هویتی و زیبا در نهایت مهارت و جزئی‌نگری در آثار عبدی اسبقی نسه از باب تفتن که یادآور دردناک از دست دادن، فقدان و خواراندن مدامو یک جای خالی است. آثار او با مخاطب همان کاری را می‌کند که خاطره با انسان. از این منظر، هر اثر او نه یک مواجهه سرسری که به نوعی واکاوی زخمی است. اسبقی همچون هر نقاش مؤلفی، راوی دوران خود است. دورانی که پنهان‌کاری، ناپایداری، بی‌معنایی و بی‌اخلاقی در پوسته و لافافی از تاریخ، ترس و کلمات، در حال اضمحلال، تکرار و تخریب است.»

حسین گنجی، نویسنده این کتاب، روزنامه‌نگار و پژوهشگر در حوزه هنرهای تجسمی و ارتباطات و دانش‌آموخته اقتصاد در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد است. او در بیش از یک دهه گذشته با بیشتر هنرمندان سرشناس هنرهای تجسمی ایران گفت‌وگو داشته و در روزنامه‌هایی همچون شرق، ایران، دیپای اقتصاد، فرهیختگان، وقایع‌التفاحیه، همشهری و مجلاتی مانند تجربه، تهران، صدا، مروارید، مدیریت ارتباطات، آنگاه، هنرنگار و تهران‌شهر قلم زده و تاکنون بیش از ۲۰۰ مقاله، گزارش و یادداشت از او در این زمینه منتشر شده است. کتاب «ایهام و ایهام» در ۳۴۰ صفحه در قطع وزیری از تالار هنر منتشر می‌شود. راه‌های ارتباطی انتشارات تالار هنر برای دریافت کتاب: https://arthallco.ir ۰۲۱۵۷۸۸۲۶۲۱ و ۰۲۱۵۸۲۵۲۶۲۱

علاقه‌مندان می‌توانند برای بازدید از افتتاحیه این رویداد، روز جمعه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ به گالری آرت‌بیشن مراجعه کنند.

این نمایشگاه هر روز تا تاریخ ۱۴ آذر از ساعت ۱۰ تا ۲۰ و روزهای جمعه از ساعت ۱۶ تا ۲۰ میزبان مخاطبان است. نشانی: تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان فرشته، روبه‌روی بانک صنعت و معدن، پلاک ۲۷۹۸، ساختمان آرتهال.

